# WORLD SCIENCE: PROBLEMS, PROSPECTS AND INNOVATIONS

Abstracts of VI International Scientific and Practical Conference

Toronto, Canada

23-25 February 2021

**Toronto, Canada**

**2021**

**УДК.347**

# ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ – РЕАЛІЇ ЧАСУ

**Сергієнко В. В.**
кандидат юридичних наук, професор
завідувач кафедри правового регулювання економіки
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, Україна

**Анотація.** У статті проводиться аналіз концептуальних підходів з формування правової позиції щодо освітньої та медичної реформи в Україні. Відповідності цих реформ положенням Конституції України та загальним інтересам суспільства. На жаль, проблеми освітньої реформи в Україні ні є новою а реформи що здійснюються державою з кожним роком лише поглиблюють кризу у цієї сфері. Проблеми забезпечення надання освітніх послуг на сьогодні виникають не з відсутності законодавства, а за рахунок того, що в більшості випадків прийняте законодавство суперечить положенням Конституції України та інтересам суспільства. Пристосування Конституції до прийнятих Законів на сьогодні є звичайною справою державних органів які можуть відбуватися як за рахунок внесення змін до основного закону так і за рахунок тлумачення норм конституційним судом як того вимагає влада. Відсутність довгострокових не змінних програм розвитку цієї сфери, лише поглиблює недовіру суспільства до влади, а фінансування цього напрямку за залишковим принципом привело безоплатну освіту до простого формалізму. Перехід освіти на оплатну форму без створення належного фундаментального підґрунтя ставить під загрозу майбутнє молоді країни яка не може сплачувати своє навчання та вимушена шукати кращого в інших країнах. Як відомо країна без розвитку науки та освіти, без належного соціального захисту це країна без майбутнього. Про це свідчить високий рівень міграції молодого населення,

згортання бізнесу збільшення дефіциту державного бюджету. Причому це все відбувається на фоні зростання доходів олігархату, збільшення рівня корумпованості. Отже недотримання положень Конституції відсутність державних програм соціального захисту населення та розвитку безоплатної освіти приводить до незворотних процесів в країні.

**Ключові слова:** Конституція України, освіта, медичні послуги, освітні послуги, державне регулювання, забезпечення, належне виконання, держбюджет, верховенство права, суспільство, реформа.

Відповідно до положень ст. 1 Конституції - Україна є соціальною, правовою державою, а відтак виходячи з зазначеного положення основним напрямком діяльності держави має бути соціальна спрямованість з дотриманням верховенства права. Враховуючи соціальну направленість діяльності держави, вона має забезпечити основні соціальні права та свободи людини що прямо закріплено у положенні ст. 3 Конституції, відповідно до якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Отже, сутність Конституції полягає в тому, що в неї закріпленні рівноваги основних інтересів і волі різних соціальних верств суспільства. А відтак всі нормативні акти що приймаються органами державної влади, в тому числі і ті що приймаються безпосередньо Верховною Радою, мають відповідати положенням Конституції. Суворе і точне її дотримання - є вища норма поведінки не тільки для органів державної влади, посадових осіб але і для всіх громадян і громадських організацій. Таким чином, по-перше держава при прийняті та реалізації певних програм розвитку та реформування країни має в-першу чергу звертати увагу на відповідність прийнятих норм та програм конституційнім нормам. По друге, при здійснені реформування соціальної сфери, дотримуватись положення, що всі прийняті нормативні акти не мають зворотної сили, та не можуть погіршувати становище населення яке було до моменту прийняття нового Закону.

Аналізуючи останні соціальні реформи, що відбуваються в медицині, освіті та сфері соціально-побутового забезпечення населення Україні, варто визначити, що не тільки органи державної виконавчої влади недотримуються окремих положень конституції, але і представники народу, що входять до кладу Верховної ради України та які безпосередньо приймають Закони направлені на здійснення реформ.

Зокрема, окремі прийняти зміни до законів України «Про освіту. Про медичну реформу. Про пенсійне забезпечення», «Про житлово-комунальні послуги» не тільки не відповідають положенням Конституції але і відверто порушують права людини.

Причому варто відмітити що останнім часом, органі державної влади приймаючи певні нормативні акти не звертають увагу на невідповідність положенням Конституції, а потім вносять певні зміни саме до положень Конституції нехтуючи регламентом порядку внесення змін до акту найвищої юридичної сили. Крім того дуже часто влада тлумачить Конституційні норми так як це зручно саме владі, Конституційний суд за такими діями влади лише спостерігає. Такий стан справ пояснюється не відповідністю регламенту діяльності конституційного суду, який може розглядати справу про порушення конституційних норм лише в разі звернення певних осіб – зокрема депутатів та державних органів що порушує принцип народовладдя.

Аналізуючи норми Конституції України прийнятої 1996 році та окремі зміни що були внесені в конституцію 2004 році, яка є чинною та до якої вносяться зміни, чимало науковців та фахівців у сфері права виділяють проблему в сфері освіти, безкоштовної медицини, соціально-пенсійного забезпечення, проблему належного забезпечення житлово-комунальні сфері, екологічної безпеки громадян та недоторканості житла.

Такий стан справ приводить не тільки до поділу суспільства але і країни в цілому, а високий рівень політизації суспільства та державних установ які забезпечують внутрішній та зовнішній захист держави створюють проблемі не тільки у сфери будівництва демократичної держави але і у сфері виробництва.

А це як відомо приводить до постійного зростання вартості життя, що зумовлює зростання бідності та смертності в країні, та приводить до посилання міграції населення (особливо молоді), яка знаходить можливість працевлаштування та самореалізації в інших країнах Європи. В подальшому, високий рівень міграції населення, прямо вплине не тільки на формування державного бюджету та позабюджетних фондів, але і забезпечення трудовими ресурсами виробництва України. В зв'язку з чим, ми відчуваємо зараз значне скорочення фінансування соціальної сфери, науки, освіти. Так, відповідно до прийнятого Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» фінансування соціальної сфери скорочено майже на 15 відсотків, значного скорочення зазнала медицина та освіта. Отже, виходячи з вище зазначеного є в очевидно що проблема дотримання та реалізації норм Конституції України є досить актуальною темою та потребує докорінної зміни не тільки процедури її дотримання але і процедури внесення змін та реалізації.

Аналізуючи положення Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» як зазначалось вище фінансування науки, освіти, медицини значно скорочено. У зв'язку з чим, досить актуальним стало питання погіршення ситуації щодо можливості отримання вищої освіти випускниками шкіл, особливої уваги потребує перегляду отримання шкільної освіти у селищних школах, це пов'язано з різними підходами до отримання шкільної освіти в селищах яку пропонує реформа що здійснює держава, нестачею кваліфікованого персоналу та низький рівень технічного забезпечення шкіл та відсутність розвитку інфраструктури селищ. Особливо це є очевидним при екстремальних ситуаціях у яких відсутність розвитку інфраструктури селищ впливає на процес навчання, а у подальшому істотно впливає на складання зовнішнього незалежного оцінювання, та позбавить випускників селищних шкіл вступити до вищих навчальних закладів. Варто визначити що реформа щодо перезавантаження владних повноважень ні яких результатів у цьому напрямку не надає. Інфраструктура селищ знаходяться як і знаходилась раніше в жахливому стані, а відсутність розвитку інфраструктури прямо впливає на

забезпечення соціального захисту мешканців цих селищ. Так за даними соціального опиту, селяни позбавлені не тільки можливості отримання належної освіти, але і елементарних медичних послуг, а поєднання селиш та ліквідування шкіл, медичних закладів лише прискорює проблему зникнення з мап колишніх великих селиш. Не останнє місце у погіршені становища з освітою відіграє підлаштування конституційних норм до законів які були прийняті нібито для покращення ситуації в країні.

Зокрема з аналізу положення ст.53 Конституції в редакції 1996 року та від 1.01 2006 року можливо дійти висновку що внесені зміни до цієї норми надали можливість прийняти новий закон «Про освіту» та «Про віщу освіту» що ввели можливість отримання Віщої освіти за власні кошти, та у подальшому здійснювати постійне скорочення обсягу отримання освіти за держзамовленням. Такий поступовий перехід до оплатної форми отримання вищої освіти позбавляє певні верстви населення отримати вищу освіту.

В зв'язку з чим постає питання чому в формуванні внесків до державного бюджету та місцевих бюджетів бере участь все працююче населення, тоді як споживання перерозподіленої її частини направленої на отримання освіти здійснює лише частка населення. На нашу думку, по-перше освіта в Україні як і в більшості країн світу має бути безоплатною, а народ України повинен мати рівний доступ до отримання такої освіти. По-друге, задля рівного доступу до отримання освіти (в тому числі і вищої) селища та міста мають мати рівні умови інфраструктурного розвитку, тільки тоді випускники селищних шкіл та шкіл міст будуть знаходитись у рівних умовах при отримані шкільної освіти.

На сьогодні, враховуючи низький рівень технічного забезпечення шкіл що забезпечує доступ до самого процесу навчання, відсутність кадрового потенціалу, (що повинна була забезпечити держава) потребує окремого підходу до зовнішнього оцінювання випускників таких шкіл. Для чого на нашу думку, потребує розробка окремих критеріїв оцінювання, що вплине на можливість випускників селищних шкіл отримати освіту за держзамовленням. А відсутність можливості працевлаштування батьків у селищах не тільки

позбавляє випускників селищних шкіл отримати належну якісну освіту за оплатною. формою навчання, але і скорочує чисельність населення селищ, що суттєво впливає на розвиток аграрного сектору країни.

Відповідно до ст.53 Конституції України кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Як бачимо положення конституційної норми не містить поняття отримання вищої освіти за власні кошти, а різні форми навчання тлумачиться як денна, заочна та вечерня. Отже отримання вищої освіти за власні кошті конституція не передбачає. Тому, розглядаючи положення законів України «Про вищу освіту та Про освіту» можливо дійти висновку про невідповідність окремих положень цих законів Конституції.

У зв’язку з постійним скороченням фінансування освіти дуже велику стурбованість викликає і шкільна освіта в якої практично на протязі року батьки мають вносити певний обсяг коштів на розвиток або ремонт шкіл, шкільних приміщень. Тут варто зазначити, що не кожна родина може собі дозволити здійснювати такі внески, на жаль це у подальшому суттєво впливає на відношення до дітей що навчаються у цієї школі з боку керівництва. Держслужбовці такі дії керівництва шкіл виправдовують тим, шо нібито батьки за власним бажанням здійснюють таки внески. На нашу думку, це лише привод приховати те що держава фінансує освіту за залишковою формою та нездатна забезпечити належне фінансування шкіл.

Таким чином, виходячи з вище зазначеного можливо дійти висновку що освітня реформа в Україні направлена не на надання якісної безоплатної освіти, а переведення процесу отримання освіти на оплатну форму, що наддасть можливість уникнути, або скоротити витрати держбюджету на освіту. На сьогодення це підкріплюється тим, що саме батьки повинні забезпечити

дитину шкільним приладдям, вони мають забезпечити школи новим обладнанням та приймати участь у здійснені поточного ремонту за рахунок відрахування коштів до створених школами фондів.

Як бачимо, недотримання норм Конституції та прийняття законів що суперечать не тільки положенням Конституції але і інтересам суспільства, приводять не тільки до зниження рівня знань, позбавлення можливості отримання освіти селян але і до повного безладу та безкарності у сфері освіти. А як несладки у подальшому це суттєво вплине на соціально-економічне становище країни.

Наша країна прагне впровадити європейські стандарти соціально-економічні, освітньої та медичної сфері. Але на нашу думку, Європейки стандарти не позбавляють права України як незалежної держави на дотримання національного укладу здійснення отримання освіти, медичних послуг та встановлення національних стандартів у всіх сферах соціального буття. Так зокрема виконуючи положення Болонської конвенції Україна перейшла на 100 бальну шкалу оцінювання, це вважаємо є доцільним задля можливості нострифікації отриманого диплому в країнах європейського союзу. Але повний перехід на систему європейського навчання без врахування фінансових, технічних та інфраструктурних можливостей країни це є знищення не тільки освіти і науки але як наслідок всього народного господарства. Так як від підготовки майбутнього кваліфікованого фахівця, науковця залежить розвиток країни у цілому. Застосування дистанційної форми навчання, зменшення обсягу аудиторного навантаження лише погіршує стан справ у сфері підготовки кваліфікованих фахівців. Отже безглузде копіювання системи освіти провідних країн без врахування національних інтересів, фінансово-технічних можливостей приведе до фактичного розвалу всієї освітньої системи країни.

На нашу думку, такий стан справ пов'язаний з відсутністю національної програми розвитку не тільки системи освіти та охорони здоров’я але і держави Україна.

**Це взаємопов'язано:**

- з відсутністю програми розвитку країни та постійною зміною пріоритетів розвитку країни; (кожна нова влада змінює пріоритети та напрямки розвитку так як це вона бажає);

- високим рівнем політизації країни, низьким рівнем фахової спеціалізації керівництва держави та як наслідок інтереси партії влади, окремої родини, та кумівство більш пріоритетні ніж інтереси суспільства.

- відсутністю національних пріоритетів розвитку галузей народного господарства, що приводить до відсутності програм їх розвитку та високого рівня залежності від імпорту. Як наслідок, це приводить до дисбалансу зовнішньо-торговельного балансу зниження купівельної спроможності національної валюти, зростанню цін в тому числі на отримання освітніх та інших соціально значущих послуг.

- високім рівнем корумпованості державної системи управління. Що на нашу думку гальмує розвиток економіки країни та будівництво правової, соціальної держави.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України.-1996.- Ст.53

2. Закон України «Про вищу освіту» Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII

3 Закон України «Про освіту» Верховна Рада України; Закон від 05.09.2017 № 2145-VIII

4. Цивільний Кодекс України. Чинна редакція 01.01.2021. Діє з 01.01.2021. Кодекс цивільний від 16.01.2003 № 435-IV

5. Закон України "Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення" Закон України від 19.10.2017 № 2168-VIII (Чинний ) Діє з 01.01.2021.

6. Закон України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» Стан: Чинний. Ідентифікатор: 1082-20. Текст документа від 15.12.2020

7. Сергієнко В. В. Правове забезпечення соціально-трудових відносин в Україні / В. В. Сергієнко. // Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal). – 2020. - №10(62).– С. 56-61.

8. Сергиенко В. В. Реализация отдельных норм конституции Украины как основного закона / В. В. Сергиенко, Я. А. Чуприна // Journal «ScienceRise: Juridical Science». - Х., 2019. – Вип. № 4(10). – С. 4-9. – Index copernicus.